

והענין הוא דהנה איתא בנדרים ל"ח א', אר"י בר חנינא, לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו. שנאמר "כתב לך" "פסל לך", מה פסלתן שלך אף כתבן שלך. ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וכו'. אלא פלפולא בעלמא. ופירש שם הרא"ש, וז"ל: פלפולא בעלמא, הבנה וחריפות. והיינו כתבן שלך. כי כל החכמה והשכל רמזים בכתב התורה בצורת

האותיות, עכ"ל. הרי מבואר כאן, דחלק זה של התורה דהיינו הבנה וחריפות הרמזים בכתב התורה בצורות האותיות, חלק זה זכה בו משה לעצמו. וביאור הענין הוא ע"פ האמור, שבלוחות האחרונות נשתנה הכתב לרועץ ודעץ, כתב שאין נרמז בו כלום. ונתחדש אז ענין תושבע"פ. וחלק הפלפול זכה בו משה לעצמו, אלא שנהג בה טובת עין ונתנה לישראל^כ.

כח. ונראין הדברים, שבמה שאמרו "ולזרעו" נכלל בזה כל שבט לוי, לגיונו של מלך, שהובדלו לעבוד את השם ולהורות דרכיו הישירים ומשפטי הצדיקים לרבים, כמו שנאמר "יור משפטך ליעקב ותורתך לישראל", והובדלו מדרכי העולם, והם חיל השם. וכמש"כ כ"ז הרמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל, ע"ש. ולא הזכירו, מפני שהם טפלים לזרעו של משה. (תרע, דהא איכא מ"ד שבטיו של משה לא היו במעמד הר סיני. ומה שיך לומר לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו. אע"כ הכונה לכל שבט לוי) וכמו"כ הא דכתיב "ואעשה אותך לגוי גדול", נמי מסתברא שהכוונה לכל שבט לוי, שכולם נטפלין למשה. שהרי שבט לוי לא חטאו בעגל, ומה פשעם ומה חטאתם להיות נענשים על לא עוול בכפם. ומקרא צוח, "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו' כי שמרו אמתך וגו'". אלא לא היו שבט לוי בכלל אותה גזירה, כדרך שלא היו בכלל גזרת שעבוד מצרים וגזרת המרגלים.

דהנה סיפא דקרא, יור משפטך ליעקב וגו'. ופירש"י, ראויים אלו לכך. ולכאורה היינו בגדר שכר. אכן לפי המבואר הפירוש הוא ששכרן היה מה שזכו לפלפולה של תורה, שהוא ההבנה והחריפות וההשכל שבתורה, וא"כ ודאי שראויין הם לכך, להיות "יור משפטך ליעקב ותורתך לישראל". ועיין ברש"י ס"פ תבואה, עה"פ "ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה", כתב ח"ל: שמעתי, שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, באו כל ישראל לפני משה, ואמרו לו, משה רבינו, אף אנו עמדנו בסני וקיבלנו את התורה וניתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר, לא לכם ניתנה, לנו ניתנה. ושמת משה על הדבר. ועל זאת אמר להם, "היום הזה נהיית לעם וגו'", עכ"ל. והדברים מתמיהין, היאך יעלה על דעתן של בני לוי לומר להם לישראל כדבר הזה אשר אין לו שחר, שלא ניתנה תורה אלא להם לבדם. והלא הדבר מוכחש ממרבית פסוקי התורה ומצוותיה. ועוד, אם שמח משה כ"כ על דבריהם, מפני מה לא השיבן כלום על טענתן ולא ראה לתקן את הדבר. אתמהא. אמנם לדרכנו הדברים מבוארים יפה. שעיקר טענתם של ישראל היה בשביל אותו חלק התורה שזכו בו בני לוי לבדם, ושבשבילו זכו להיות יור משפטך ליעקב וגו'. (ואי"ז סותר למש"כ לעיל שלא נתצו ישראל ביגיעה וצער שבפלפולה של תורה וע"ז באה כפית ההר כגיגית עד דהדר קבלוה מאהבה בימי מרדכי. דודאי לכתחילה לא רצו שתהיה התורה באופן של צער ויגיעה אלא שיהיה הכל בכתב. אבל עכשיו שכבר ניתנה באופן כזה,

לא הסכימו להיות הבעלות והכח בזה מסור רק לשבט לוי, אלא שיהיה מסור לכל ישראל, ויצא להם הפסד הטורח והיגיעה בשכר הכח לחדש בתורה ולפלפל בה. ואילו בימי אחשוורוש זכו להבין כי עצם הטורח והיגיעה בפלפולה של תורה הוא הביטוי הנשגב ביותר לאהבת ישראל לאביהם שבשמים, וקבלו עליהם באהבה את הטורח והיגיעה וק"ל). ובוודאי הואיל ומשה שמח על דבריהם עמד ותיקן הדבר. והיינו מאי דאמרין, שמשנה נהג בה טובת עין ומסרה לישראל, שזה היה באותה שעה. וזהו שאמרו ששמח משה על דבריהם. שהוא, בטובת עינו, כבר מקודם לכן רצה ליתנה להם, אלא המתין להם עד שיתעוררו וישתקקו לזה, ועכשיו שנתעוררו על כך, שמח משה ואמר "לא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה".

(ובדרך צחות י"ל עוד, ויבואר בזה סמכות הענינים בפסוק זה וללי אמר וגו'. האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו. פירש רש"י כשחטאו בעגל וכו'. כי שמרו אמתך, לא יהיה לך אלהים אחרים. ובריתך יצוור ברית מילה. שאותם שנוולו במדבר, של ישראל לא מלו את בניהם והם מלו. יור משפטך ליעקב ראויים אלו לכך. דהנה בגמ' יבמות (ע"ב א') מאי טעמא לא מהול משום דלא נשיב להו רוח צפונית וכו' משום דנופין היו ופירש רש"י ממעשה העגל, וע"כ צ"ל שבני לוי נעשה להם נס ונשבה להם, או שהיה נוח להם כאילו נשבה רוח צפונית. דהואיל ולא חטאו בעגל לא היו בכלל הנופיה. והנה בגמ' עירובין (ס"ה א') הלכתא בעיא צילוחא כיומא דאסתא. ופירש רש"י, כשמנשבת רוח צפונית יום אורה הוא ונוח לכל, כדאמר ביבמות בפרק הערל מפני מה לא מלו ישראל במדבר, מפני שלא נשבה בהן רוח צפונית עכ"ל. נמצא שלישאל שלא נשבה להן רוח צפונית לא היה להן צילוחא לשמעתתא. משא"כ בני לוי שפיר היה להם צילוחא. וזהו שאח"כ, שבני לוי מתוך שלא חטאו בעגל היה להם צילוחא של רוח צפונית, ושפיר יכלו למול את בניהם, וגם היה להם צילוחא לשמעתתא ולכן יור משפטך ליעקב וגו').

ומ"ש עוד שאמר להם היום הזה נהיית לעם, יבואר עפמשה"ל (גיטין ס' א'), לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ. שהם עיקר יחודם של ישראל מאו"ה, כמש"ש התוס' בשם המדרש. והנה משה רבינו ע"ה שזכה לחלק מיוחד בתושבע"פ, זכה לברית בפ"ע, ולהפלאה בפני עצמה. כמ"ש "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". [ולא כתיב כרתי אתך ברית בעבור ישראל אלא כתיב